DISCUȚII

NUMELE PROPRII LATINEȘTI ÎN ROMÎNEȘTE*

DE

TRAIAN CÔSTA

Atîta timp cît limba romînă s-a folosit de scrierea chirilică, numele proprii străine erau redate cam așa cum se pronunțau în limbile de origine sau în cea intermediară. Grigore Alexandrescu scria *Rasin*, *Ruso*, *Volter*, *Boalo* (trisilabic !), *Oras*, *Don Chișot* [1]. Limba rusă, și desigur și altele, procedează și astăzi la fel, scriind toate numele străine așa cum se pronunță, adăugînd, la nevoie, grafia originală în paranteze : Гете (Goethe), Золя (Zola), Ромэн Роллан (Romain Rolland), Шекспир (Shakespeare), Thucydides (Θουχυδίδηζ).

În anii 1952—1953, cînd se duceau largi discuții privitoare la ortografia romînească, s-a emis de către unii opinia că noua ortografie ar trebui să preconizeze, și în limba noastră, scrierea fonetică a numelor străine. Această propunere n-a găsit însă răsunet și aprobare, argumentîndu-se, printre altele, că procedeul nu e necesar între limbi care utilizează același alfabet, în speță cel latin.

„Regulile de ortografie" din *Micul dicționar ortografic* (§ 144) rezolvă problema foarte simplu : „Numele străine se scriu cu ortografia limbilor respective, atunci cînd acestea folosesc alfabetul latin : *Quintilian*, *Racine*, *Shakespeare*, *Königsberg* [2], *München*, *Wall-Street*, *Yale*, *Bordeaux*". Dacă această rezolvare satisface total limbile moderne, unicul exemplu latinesc e deja în contradicție cu regula enunțată : în latinește nu se scria *Quintilian*,

* Articol discutat și aprobat de colectivul catedrei de filologie clasică și lingvistică de la Facultatea de filologie din București.

[1] Ediția I. Fischer le înlocuiește cu formele uzuale de astăzi, uneori fără a mai indica, în aparatul critic, versiunea inițială.

[2] *Recte* Kaliningrad !

BDD-A10415 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:36 UTC)

ci *Quintilianus*. Înseamnă aceasta că numele latineşti se abat de la regula generală? Scrierea lor alcătuieşte o problemă? Cum poate fi soluţionată această problemă? Voi răspunde pe rînd la cele trei întrebări.

1. Numele proprii latineşti nu pot fi supuse regulii generale, deoarece multe dintre ele apar şi astăzi în onomastica noastră: *Ovidiu* nu e numai numele poetului latin care şi-a sfîrşit viaţa pe ţărmul dobrogean, ci şi prenumele multor romîni (chiar şi la feminin!).

2. Scrierea numelor latineşti nu constituie o problemă specifică limbii romîne. Problema se pune (sau s-a pus) în toate ţările în care se studiază literatura Romei. În Germania, unde tradiţia studiilor clasice e seculară, multe nume ale autorilor latini au fost germanizate: *Vergil*, *Horaz*, *Ovid*, *Catull*, *Tibull*, *Properz*, *Sallust*, ca şi alte nume: *Saturn*, *Silen*, *Diokletian*, *Domitian*, *Julian*, *Rubikon* (ultimele patru cu accentul pe silaba antepenultimă); ele sînt tratate ca nume moderne, declinîndu-se (*Vergils*, *Horazens*). Amintesc însă că mai demult în limba germană aceste nume aveau nu numai forma, ci şi flexiunea latinească (*Vergilius*, *des Vergilii*, *dem Vergilio*, *den Vergilium*). Actuala situaţie e deci rezultatul unei asimilări a acestor nume.

Englezii scriu (ca să nu mai vorbesc de pronunţare!) *Virgil*, *Horace* *Ovid*, *Jerome*, *Livy*, *Pliny*, *St. Augustine*, menţinînd însă forma originală mai des decît germanii (*Propertius*, *Tibullus*, *Catullus*).

Situaţia din limba franceză e citată adesea ca putînd servi de model şi altora. Se spune că acolo, datorită unei lungi şi puternice tradiţii umanistice, onomastica latină a căpătat forme fixe, unele francizate, altele păstrate din latineşte. Realitatea e puţin deosebită. Iată cîteva exemple: poetul Lesbiei se cheamă *Catulle*, dar delatorul din vremea dinastiei flaviene e numit *Catullus*; prietenul lui Horaţiu era *Celsus*, iar medicul, *Celse*; *Claude* e împăratul, *Claudius* corespondentul lui Cicero; istoricul se cheamă *Salluste*, pe cînd destinatarul unei ode a lui Horaţiu e *Sallustius*. Această fluctuaţie e foarte instructivă: de cîte ori e vorba de un nume celebru, el e francizat, dar numele unor personaie neimportante e lăsat aşa cum a fost; de aceea francezii scriu *Horace*, *Tacite*, *Tite-Live*, dar *Vettius*, *Agorius*, *Favorinus*, *Afranius*. Deosebirea dintre franceză, de o parte, şi germană şi engleză, de altă parte, este numai că franceza foloseşte forme proprii pentru un mai mare număr de nume.

Italiana se află în cea mai fericită situaţie: ea a italienizat toate numele proprii latineşti (şi greceşti); lucrul e cu atît mai uşor, cu cît structura fonetică a cuvîntului italian e foarte asemănătoare cu a celui latin; pomenesc numai terminaţia *-o* (din lat. *-us*) la numele masculine, faţă de care limba romînă are de ales între *-u* şi zero (*Marcus* nu poate fi în italieneşte altfel decît *Marco*, pe cînd la noi poate fi *Marcu* sau *Marc*). Cazurile în care uzul oscilează sînt extrem de puţine în italiană: eu nu cunosc decît

BDD-A10415 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:36 UTC)

Cornelio Nepote sau *Nipote* şi, dintre numele greceşti, *Aristotele* sau *Aristotile* (dubletele *Vergilio—Virgilio* nu intră aici) [1].

Faptul că limba rusă modifică şi ea numele vechi (Плавт, Цезарь, Гораций, Тит Ливий, Юнона) nu trebuie totuşi luat în considerare,fiind vorba de alt alfabet.

După toate cele arătate, nu se va mira nimeni că în romîneşte unele nume sînt adaptate la spiritul limbii noastre. Acest lucru nu poate fi socotit nicidecum supărător. Aş putea spune, dimpotrivă, că trebuie să ne bucurăm cu atît mai mult, cu cît mai multe nume de scriitori latini (sau greci) ne vor deveni familiare prin aspectul lor grafic şi prin cunoaşterea operelor lor. Ceea ce e supărător e altceva, şi anume utilizarea mai multor forme pentru acelaşi nume; la noi se scrie *Horatius*, *Horaţiu*, *Oraţiu*, *Horaţ*, poate şi *Oraţ*, alături de *Oras* al lui Grigore Alexandrescu; tot aşa: *Vergilius*, *Virgilius*, *Vergiliu*, *Virgiliu*, *Vergil*, *Virgil*; sau *Titus Livius*, *Titu Liviu*, *Tit Liviu*, ba chiar *Tit Liv*; *Cicero*, *Ciceron* (cu accent pe prima sau pe ultima silabă), *Cicerone*; *Venus* (cu genitivul *a(l) lui Venus*!), *Vénera*, *Venéra*; *Tullius*, *Tuliu*, *Tulie*, *Tul.* Nu mai vorbesc de dubletele cauzate de menţinerea sau simplificarea geminatelor, a aspiratelor, a diftongilor, a lui *y*. Asemenea şovăieli şi inconsecvenţe sînt condamnabile, mai ales în publicaţiile ştiinţifice — căci nici din acestea nu lipsesc. Iată un singur exemplu: în volumul comemorativ *Publius Ovidius Naso*, editat de Academia R.P.R., nu găsim numai *Catul* şi *Catull*, *August* şi *Augustus*, *Virgil*, *Virgiliu* şi *Vergiliu*, ci şi *Tibul*, *Tibull* şi *Tibulus* (numai aşa în articolul lui I. M. Marinescu) şi, ceea ce e savuros, *Ovidiu* şi *Ovid* (folosite amîndouă de G. Călinescu).

Bineînţeles, nimeni nu-l va critica pe poetul care, constrîns de vers, scrie o dată *Horaţiu* şi altădată *Horaţ* [2] şi nici pe traducătorul, şi el poet, care scrie o dată *Tibul* şi altă dată *Tibullus* [3]. Atare dublete nu ar distona poate nici în proza poetică, ritmată, dar în lucrările de specialitate, ca şi în publicistică, ele nu au ce căuta.

3. Există mai multe posibilităţi de a soluţiona problema redării numelor latineşti în romîneşte.

---

[1] Italienii adaptează şi numele moderne: *Enrico Ibsen*, *Carlo Baudelaire*, *Vittore Hugo*, *Arrigo Heine*, *Volfgango Goethe*; într-un timp se folosea chiar *Gian Lupo Goethe*! *Voltèr(o)* apare la Carducci (*Giambi ed epodi*); tot acolo *Camillo Demulèn*, pentru care vezi nota autorului (*Poesie di Giosuè Carducci* MDCCCL-MCM, Bologna, 1907, p. 507); *Castelbriante* e aproape de nerecunoscut (= Chateaubriand).

[2] Eminescu:
El ar frînge-n vers adonic limba lui ca şi Horaţiu. Scrisoarea V. Cum pe dulcea-i lîră Horaţ cîntat-au. Variante la *Odă* (*în metru antic*), în ediţia Perpessicius, vol. III, p. 123 şi 126.

[3] T. A. Naum în traducerea *Scrisorilor din exil* ale lui Ovidiu:
Tibul nu poate crede ce-i jură-a lui iubită. Tristia, 2, 447.
Eu pe Virgiliu numa-l văzui, iar lui Tibullus... Tristia, 4, 10, 51.

BDD-A10415 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:36 UTC)

a) Una ar fi cea indicată teoretic (și călcată practic) de „regulile de ortografie" din *Micul dicționar ortografic*: toate numele latinești să fie date în ortografia originală. Se spune că păstrarea înfățișării originale a numelor dă ținută științifică unor lucrări; mai degrabă o socotesc însă ca o prețiozitate cu nimic deosebită de a lui Leconte de Lisle care-și împăna traducerile cu *Kaukasos*, *Koèphores*, *Akhaiens* și *Gèryôn*. Un asemenea procedeu nu poate atrage ci, dimpotrivă, trezește aprehensiuni unui mare număr de cititori.

b) O altă soluție ar fi la cealaltă extremă: romînizarea totală a tuturor numelor latinești. Ea nu mi se pare nici recomandabilă, nici oportună. *Catul* este poetul din care Coșbuc a tradus atîtea bucăți, dar *L. Coelius Antipater* n-are de ce să-și schimbe numele în *Luciu Celiu Antipatru* și nici *Nonius Marcellus* nu trebuie să devină *Noniu* (sau *Non*?) *Marcel*; dacă numele împăratului *Traian* a pătruns în poezia noastră populară, împăratul *Trebonius Gallus* sau consulul din anul 379 e.n. *Q. Clodius Hermogenianus Olybrius* își pot menține numele latinesc de fiecare dată cînd vor fi amintiți în publicistica romînească. Trebuie să avem în vedere apoi și aspectul grafic destul de deosebit pe care l-ar căpăta unele nume; cărui specialist (căci nu cred că vor apărea des sub pana altora) nu-i repugnă să scrie *Simah* în loc de *Symmachus*, *Scev*, în loc de *Scaeuus* sau *Firmic Matern*? *Iordanes* poate deveni *Iordan*? *Nasidienus* poate deveni *Nasidien* și *Turnus—Turn*? Putem vorbi de împăratul *Valent* (sau *Valente*)? Cine va ghici identitatea lui *Romul Augustul*? Cui îi place numele gramaticului *Flaviu Capru*? O asemenea romînizare a acestor nume și a multor altora echivalează cu o desfigurare lipsită de orice utilitate. Eu nu neg că unele nume, care astăzi n-ar putea fi scrise altfel decît în forma lor latinească, într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat se vor adapta și ele uzului limbii romîne. Nicolae Costin vorbește de *poeticul Ovidie*, Iordache Slătineanu (la 1797) traduce *Ahilefs la Schiro*, după „Chir Metastazie"; astăzi zicem *Ovidiu* și *Achile*. Tot așa un nume ca *Aelius Verus* ar putea deveni odată *Eliu Ver*; dar astăzi mi se pare că nu se poate spune și scrie așa.

c) Să vedem dacă poate fi acceptată soluția de romînizare parțială, dar sistematică, propusă de V. Al. Georgescu acum aproape trei decenii [1]. El face următoarele propuneri:

— *ae*, *oe* să fie înlocuiți cu *e*, *y* cu *i*, *ph* și *th* cu *f* și *t*;

— consoanele duble să se mențină;

[1] În *Revista clasică*, 1929, p. 452—461.

BDD-A10415 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:36 UTC)

— respectînd normele precedente, numele de declinarea I și a III-a să fie redate la fel ca în latinește (cu excepția lui *Enea*);

— la declinarea a II-a, numele în *-ius* să înlăture pe *-s*, iar cele în consoană + *us* să înlăture pe *-us*, dacă sînt cel puțin trisilabice (cu două excepții: *Quirinus* și *Cethegus*); disilabicele în *-us* nu pot fi tratate în bloc: unele devin monosilabe, prin înlăturarea lui *-us*, altele îl înlătură numai pe *-s* și, în sfîrșit, altele se păstrează în întregime.

Aceste propuneri ale lui V. Al. Georgescu au fost combătute în același volum al *Revistei clasice* de N. I. Herescu. Mă mulțumesc să înșir cîteva nume conform regulilor de mai sus: *Vettiu Filocom, Arulen Rustic, Atei Pretextat, Sammonic Seren*... Articolul a rămas, cum era de așteptat, fără consecințe practice; probabil că autorul însuși a renunțat la acest „sistem, fie el și artificial, dar unitar", de vreme ce, în recenziile sale din *Revista clasică*, an. 1939—1940, folosește de-a valma formele *Justinian, Marcianus, Titus Livius, Tacitus, Paul, Proculus*, ba chiar (la p. 287) „*Florentinus* sau *Papinian*". Iată așadar că acest sistem de adaptare a numelor latinești s-a născut mort, și aceeași soartă ar avea-o oricare alt sistem, bazat pe impresii și gusturi personale. Un atare sistem nu poate fi confecționat decît siluind simțul limbii și creînd categorii artificiale.

d) Rămîne o singură soluție: consfințirea formelor uzuale la numele cunoscute și păstrarea, deocamdată, a formei latinești la toate celelalte.

Cu privire la numele latinești care cred că trebuie să-și mențină încă aspectul original, sînt necesare cîteva observații, unele privind scrierea și altele privind pronunția lor. Vom scrie *Iavolenus Priscus* cu *v* sau cu *u*? cu *I* sau cu *J*? Ortografia modernă a textelor latinești folosește numai *i*, niciodată *j*, numai *u* (majuscul *V*), niciodată *v*[1]. Pronunțarea științifică a limbii latine, singura care reproduce, pe cît posibil, pronunțarea romanilor, prezintă următoarele particularități: *ae* și *oe* sînt diftongi autentici, ca și *au*; *y* se pronunță *ü*, *u* cu funcție consonantică se pronunță ca *w* englezesc (sau ca *o* românesc în *oare*) și nu ca *v* românesc; consoanele aspirate se pronunță aspirat, iar cele geminate lung. Încolo, literele se pronunță fără vreo modificare, deci și fără palatalizare. În mod curent însă, limba latină se pronunță în fiecare țară mai mult sau mai puțin după normele limbii naționale. La noi, *ae* și *oe* se pronunță *e* (*oe* uneori și ca *ö*), *y* ca *i*, *ce-ci* și *ge-gi* ca în românește, *ti* se pronunță în unele poziți ca *ți*, *i* consoană ca *i* din *iarnă*, *u* consoană ca *v* (deci *qu-* e *cv-*), *s* intervocalic ca *z*, *ph* ca *f*, *th* și *ch* ca *t* și *c*; totuși unii rostesc pe *th* și în special pe *ch* ușor aspirat. Noi neglijăm consoanele geminate de cele mai multe ori și canti-

[1] Semnele *j* (pentru *i* consoană) și *v* (pentru *u* consoană) au fost introduse de Jacques Pelletier (sau Peletier) în *Dialogue de l'ortografe et prononciation francoese*, Poitiers, 1550 și apărate de Pierre Ramus (victimă a nopții sfîntului Bartolomeu) în *Gramere* din 1562; multă vreme cele două litere s-au chemat „consoane ramiste".

BDD-A10415 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:36 UTC)

tatea vocalelor atone întotdeauna. Această pronunțare, care seamănă în bună măsură cu cea italienească, e potrivită cu sistemul fonetic al limbii romîne și e, în același timp, ușor asimilabilă. În ce privește alfabetul, singurul semn nefolosit de limba romînă e *q-*. E nevoie să transcriem *qu-* cu *cv-*? Nu. Și nici nu e nevoie să pronunțăm *-qui-* ca pe *-ci-* (*Tarquiniu* apărea sub forma *Tarciniu* în vechile manuale școlare). Tot așa nu e nevoie să acceptăm grafii hibride ca *Emilius* pentru *Aemilius*, *Higinus* pentru *Hyginus*, *Porfirio* pentru *Porphyrio* sau *Crasus* pentru *Crassus*. În general, problema alfabetului aici nu se pune, spre deosebire de limba greacă.

Există însă nume grecești care au intrat în limba romînă prin intermediul latinei. Cum trebuie ele tratate? După sistemul propus pentru *Numele proprii grecești în romînește* de P. Creția? *Anchise* e un nume grecesc, fiindcă apare de opt ori în *Iliada*, sau e un nume latinesc, fiindcă apare de patruzeci și șapte de ori în *Eneida*? *Charisius*, autorul unei gramatici latine, se va chema *Harisios*, după normele propuse pentru transcrierea numelor grecești? Personajele lui Plaut se vor numi *Demainetos*, *Cleaireta*, *Filainion*, *Faidrion*, *Menaihmos*? Pe sclavul ostașului lăudăros îl va chema *Palaistrion*? După aceleași norme, eroii lui Terențiu vor fi *Hremes*, *Bahis* (= *Bacchis*!), *Haireas* (*Chaerea*), *Aishinos*; pe bărbatul Didonei îl chema *Sihaios*? (Numele nici nu apare în dicționarele grecești!). Vom spune *Hecabe* sau *Hecuba*? Mie mi se pare logic ca toate numele grecești ajunse la noi prin filieră latinească să fie tratate la fel ca numele latinești, fugind mai ales cît mai departe de formele hibride.

De altfel, propunerea lui P. Creția de a-l reda întotdeauna pe χ (*ch* latin) prin *h* nu mi se pare justă. Majoritatea cuvintelor grecești intrate în limba romînă (unele desigur mijlocit) l-au schimbat pe χ în *ch* (sau în *c*) nu în *h*. Se poate scrie și pronunța *shemă*, *shizofrenie*, *hiromanție*, *hlor*, *horeu*, *horiamb*, *holiamb*, *shismă*, *sholii*, *sholastic*, *hiliarh* (cum s-ar putea prescurta *hilogram*?), *horegrafie*, *hromozom*, *mehanic*? Vom scrie *cronologie* și vom spune că vine de la *Hronos*? Vom scrie *Haldeea*, *Hersones*, *Halcedon*? Vom vorbi despre filozoful *Hrisipos*? În *Dicționarul limbii romîne literare contemporane* există numai z e c e cuvinte cu *h-* provenit din *χ-*; din ele, *har* a venit poate prin vechea slavă, iar *halima*, *heretisi*, *hirotonie*, *honipsi* mi se par neuzitate; rămîn numai *haos*, *harac*, *hartă*, *himeră* — care a venit și din franțuzește — și *hrisov*. Eu cred că și în numele grecești trebuie scris *ch* sau *c*, afară de unele elemente de compoziție foarte frecvente, ca *arhi-* (*arhe-*) și *-arh*; deci să scriem *Eschil*, nu *Eshil*, *Chiron*, nu *Hiron*, *coreg*, nu *horeg* („conducătorul *corului*") [1].

[1] Asupra orientării generale a proiectului lui P. Creția am de spus numai că privește îndărăt, căutînd să elenizeze și unele forme deja romînizate, în loc de a privi în viitor, spre adaptarea unui număr tot mai mare de nume.

BDD-A10415 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:36 UTC)

Mă întorc la cealaltă parte a soluției propuse de mine: consfințirea formelor uzuale la numele cunoscute. Fără nici o altă argumentare teoretică, fără controverse și fără discuții oțioase, eu propun ca următoarele nume să fie scrise așa:

Achile	Domițian	Luciliu	Salustiu
Achileida[1]	Enea	Lucrețiu	Saturn
Adrian	*Eneida*	Marte	Scila
Agripina	Eridan	Marțial	Sibila
Amuliu	Esquilin	Maxențiu	Sicheu
Anchise	Eutropiu	Maximian	Suetoniu (Sue- într-o silabă)
Antoniu	Evandru	Mecena	
Arcadiu	Faeton	Mercur	Tacit
Ascaniu	*Farsalia*	Narcis	Tarquiniu
Augúst	Fedru	Neptun	*Tebaida*
Augustin	Galia	Octavian	Teodosiu
Aurelian	Hanibal	Odoacru	Terențiu
Aventin	Hercule	Ovidiu	Tertulian
Capitolin (muntele)	Hieronim	Palatin	Tiberiu
Capitoliu	Honoriu	Petroniu	Tibul
Catul	Horațiu	Plaut	Traian
Caribda	Iliria	Pliniu	Tribonian
Caron	Isidor	Pluton	Ulpian
Cartagina	Iugurta	Pompei (omul)	Valentinian
Cezar	Iulian Apostatul	Pompeii (orașul)	Vatican
Cintia	Iunona	Priam	Vergiliu (nu: Virgiliu)
Ciprian	Iupiter	Priap	Vespasian
Claudian	Iustin	Priscian	Viminal
Claudiu	Iustinian	Properțiu	Vitruviu
Constantin	Iuvenal	Pirus	Vulcan
Coriolan	Leandru	Quintilian	
Didona	Liviu	Quirinal[2]	
Dioclețian	Lucan	Rubicon	

Toate celelalte nume *latinești* trebuie scrise în forma lor originală. Ceea ce trebuie evitat cu cea mai mare grijă sînt forme de tipul *Propertius*, *Eneas*, *Lelius*. În poezie pot fi menținute, pe lîngă formele românești, și cele latinești, ca *Dido*, *Iuno*, *Karthago* (dar nu *Cartago*, precum nici *Karthagina*, *Kartagina* sau *Carthagina*); *Joe*, ultima formă, variantă a lui *Iupiter* (niciodată *Jupiter*!), nu e sprijinită numai de cuvîntul *joi*, ci și de utilizarea ei de către poeți (de pildă Panait Cerna).

Formele din lista de mai sus se vor întrebuința numai cînd numele sînt date singure, fără prenume sau cognomen; vom scrie deci *Horațiu*, dar *Q. Horatius Flaccus*; tot așa *Cezar* dar *C. Iulius Caesar*; *Liviu*, dar *T.* (*Titus*) *Livius*.

---

[1] Cuvintele cursive sînt titluri de opere.

[2] Deci și *quiriți*. Dintre numele comune, ar trebui scrise ca în latinește *praetor* și *quaestor*; dacă *pretor* e totuși acceptabil (mai ales că există *pretorian*), *cvestor* e hibrid, iar *chestor* înseamnă cu totul altceva. Dar admițînd pe *quaestor* ar trebui să se scrie și *quaestură*.

BDD-A10415 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:36 UTC)

Numele *Caius* nu apare în listă, deşi el suscită o problemă. Într-adevăr, în latineşte el se pronunţa *Gaius*, deşi se scria cu *C-* (şi tot aşa şi numele *Cnaeus*), din vremea cînd romanii foloseau această literă atît pentru velara surdă, cît şi pentru cea sonoră. În romîneşte există numele *Caius* (pronunţat cum se scrie), dar faimosul jurist din secolul al II-lea nu poate fi numit altfel decît *Gaius*, formă care apare şi în ediţiile moderne ale operei sale. De asemenea formula rostită de femeie la căsătorie *ubi tu Gaius, ego Gaia* foloseşte aceeaşi formă [1]. Şi greaca dovedeşte că aşa se pronunţă numele. Totuşi, deoarece în perioada clasică romanii scriau *C.* (abrevierea normală a numelui), şi noi vom scrie *C. Iulius Caesar*, pronunţînd însă *Gaius*...

Cele cîteva nume greceşti incluse în listă sînt întîmplătoare, ca şi puţinele nume geografice, alese dintre cele mai des folosite în literatura latină. Problema numelor de locuri şi de popoare iese din cadrul pe care mi l-am propus aici; de altfel părerea generală este că şi ele trebuie romînizate la maximum, mai ales că multe dintre ele se folosesc în mod curent şi astăzi. Cînd se va discuta scrierea numelor geografice din antichitate, va trebui să se ţină seamă în chip special de numele de oraşe cu formă de plural, ca *Baiae, Cannae, Stabiae, Antemnae*; cred că ele trebuie folosite în romîneşte, cel puţin unele, la singular, ca *Atena* (totuşi *Delfi*).

Am cuprins în listă cîteva nume de opere, dar şi acestea numai cu titlu de exemplu; vom folosi aşadar şi pentru alte opere forme romînizate, ca *Teseida, Heroidele, Georgicele* etc. Nici numele de zei sau de eroi literari nu sînt pomenite decît incidental.

Lista cuprinde însă toate numele de scriitori, regi şi împăraţi romani pe care cred că le putem scrie altfel decît în forma originală.

În încheiere, o problemă de morfologie. Numele feminine latineşti de declinarea I şi acelea care în romîneşte trec la această declinare vor avea flexiunea normală: *Iunona, Iunonei* etc. Chiar dacă, în poezie, nominativul va fi *Iuno, Dido*, la genitiv-dativ se va spune tot *Iunonei, Didonei*. Numele feminine de la celelalte declinări prezintă unele dificultăţi; cum formula *a (l) lui Venus* mi se pare la fel de stridentă ca *a (l) lui mama*, propun ca la asemenea nume să se folosească, la genitiv-dativ, tema cazurilor oblice din declinarea latinească. Vom spune deci *Venus — al Venerei, Ceres — al Cérerei*. Procedeul poate fi aplicat şi numelor greceşti feminine din latineşte: *Philocomasium — al Philocomasici*, precum şi celor greceşti propriu-zise: *Pállas — al Pálladei*. E adevărat că unele nume, puţine, cum e de pildă *Safo*, rămîn rebele la flexiunea romînească; oricînd se va putea spune însă *a(l) poetei Safo*.

---

[1] În realitate formula nu apare decît în greceşte, la Plutarh în *Quaest. Rom.*, 30 (ὅπου σὺ Γάϊος, ἐγὼ Γαΐα). Cicero face aluzie la ea în *Pro Murena*, 27.

BDD-A10415 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:36 UTC)